

บทที่ 5

อภิปรายผลของการศึกษา สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 อภิปรายผลของการศึกษา

จากการศึกษาอิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่โจ้ ซึ่งการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรศึกษาได้แก่ คณะผู้บริหาร แกนนำกลุ่มผลประโยชน์ สมาชิกสภาเทศบาล ข้าราชการประจำของเทศบาลตำบลแม่โจ้ จากการศึกษาโดยการศึกษเอกสารและการสัมภาษณ์หรือสอบถาม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์โดยวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ต่อการได้รับเลือกตั้งของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเทศบาลตำบลแม่โจ้ สามารถนำผลการศึกษามาอภิปรายได้ว่า เทศบาลตำบลแม่โจ้ เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลตำบล ที่มีการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพลังประชาชน และกลุ่มประชาคมติ ซึ่งกลุ่มพลังประชาชนได้ครองตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จากสภานิติบัญญัติเทศบาลตำบลแม่โจ้จนได้รับการยกระดับจากกระทรวงมหาดไทยให้กลายมาเป็นเทศบาลตำบลแม่โจ้ ด้วยลักษณะของพื้นที่ที่มีอัตราการเติบโตสูงและงบประมาณ กว่า 68 ล้านบาทต่อปี ในด้านการเมืองของพื้นที่เทศบาลนั้นมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 14,230 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล ในวันที่ 17 ธันวาคม 2547 จำนวน 7,948 คน คิดเป็นร้อยละ 55.85 (สำนักปลัดเทศบาลตำบลแม่โจ้, 2548) บัตรเสียจำนวน 532 ใบ คิดเป็นร้อยละ 6.69 บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนนจำนวน 452 ใบ คิดเป็นร้อยละ 5.69 ทำให้เห็นการเมืองท้องถิ่นหรืออีกนัยหนึ่งคือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง มีความสนใจจะเข้ามาบริหารจัดการทรัพยากรของเทศบาล และ มีการแข่งขันกันอย่างสูงเพื่อจะก้าวเข้าสู่อำนาจในการตัดสินใจซึ่งงบประมาณต่างๆ ตามนโยบายของแต่ละกลุ่มได้โฆษณาหาเสียงกันไว้

ดังนั้นจึงมีสมมติฐานว่าผู้ที่ต้องการดำรงตำแหน่งทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจต้องทำทุกวิธีที่ตนมีศักยภาพ ในการเอาชนะทางการเมืองเหนือคู่แข่ง เพื่อเข้าไปดำรงตำแหน่งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่องทางสำคัญที่จะได้นำเสนอในการศึกษานี้คือการใช้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์โน้มน้าวให้สมาชิกกลุ่มรวมทั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกกลุ่มที่ตนสนับสนุน และการใช้ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเทศบาลตำบลแม่โจ้ ให้เป็นประโยชน์ต่อการเอาชนะการเลือกตั้งระดับเทศบาลตำบล

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามาสู่การแข่งขันอย่างดุเดือดอย่างหนึ่ง ก็เนื่องด้วยงบประมาณที่สูงถึงปีละกว่า 80-90 ล้านบาทของสำนักงานเทศบาลตำบลแม่โจ้ (กองการคลัง, เทศบาลตำบลแม่โจ้) ส่งผลให้ผู้ที่ต้องการดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงต้องหาทุกวิธีการเพื่อชักจูงให้กลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่นสนับสนุนตน ซึ่งต้องแลกกับการต่อรองกับ กลุ่มผลประโยชน์ซึ่งในปัจจุบันมีความเป็นระบบมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเกิดจากการจัดตั้งขององค์กรรัฐบาล ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) บางส่วนเกิดขึ้นตามบริบทความต้องการที่สอดคล้องกันของสมาชิก ซึ่งมีปัจจัยที่กระทบต่อสมาชิกทุกคนเอื้อให้เกิดกลุ่มตามธรรมชาติขึ้น เช่น กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลุ่มความต้องการคล้ายคลึงกัน และมีการจัดตั้ง รวมทั้งกลุ่มเกษตรกร ที่อาศัยในชุมชนหมู่บ้านคนพื้นเมือง(ป๊อก) ที่เป็นเครือญาติกันอันมีผู้นำธรรมชาติหรือผู้อาวุโสเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการทำมาหากินและการดำรงชีวิตในพื้นที่เดียวกันมีปัญหาในลักษณะคล้ายกัน

กลุ่มเหล่านี้จึงต้องสร้างความเข้มแข็ง แก่กลุ่มผลประโยชน์ของตนให้มีอำนาจต่อรองมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์แต่ละกลุ่มตระหนักในความสำคัญของกลุ่มของตนคือการเคลื่อนไหวของสมาชิกกลุ่ม หรือพฤติกรรมทางการเมืองและสังคมของสมาชิกกลุ่ม ผลประโยชน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และมีบทบาททางการเมืองและการเลือกตั้งและการบริหารท้องถิ่นในระดับเทศบาล ซึ่งจากการศึกษาสามารถนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่ออภิปรายผลของการศึกษาว่ากลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์แต่ละกลุ่มในชุมชนมีอิทธิพลและบทบาทต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลโดยสรุปดังนี้

5.1.1 อภิปรายผลของการศึกษาต่อสมมติฐานที่ว่ากลุ่มการเมืองท้องถิ่นใช้ช่องทางของการอุปถัมภ์กลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นและกลวิธีทุกอย่างเพื่อสนับสนุนกลุ่มของตนให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาเทศบาล และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกับกลุ่มผลประโยชน์

1.กลุ่มพลังประชาชน

ภาพพจน์ของกลุ่มถูกมองว่าเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่ฝังรากลึกในระบบราชการส่วนท้องถิ่นตั้งแต่เทศบาลตำบลแม่โจ้ มีสถานะเป็นเพียงสุขาภิบาล และถูกกลุ่มการเมืองท้องถิ่นฝ่ายตรงข้ามโจมตีว่าส่งสมาชิกกลุ่มเข้าไปมีตำแหน่งหน้าที่เป็นแกนนำในกลุ่มผลประโยชน์มวลชนต่างๆ

จนเกือบจะเปิดเสร็จ อีกทั้งลักษณะของกลุ่มพลังประชาชนเป็นกลุ่มการเมืองที่ตั้งมานาน มีสมาชิกหลายคนเคยบริหารเทศบาลมาหลายสมัยโดยเฉพาะมีหัวหน้ากลุ่มเป็นอดีตประธานสภาภิบาลและนายกเทศมนตรีที่ผูกขาดตำแหน่งนี้มาตลอดระยะเวลาสิบกว่าปี ทำให้มีผลงานในการสร้างสาธารณูปโภคที่เป็นรูปธรรมชัดเจน สามารถอ้างผลงานจากงบประมาณโครงการที่นำลงไปพัฒนาพื้นที่แต่ละหมู่บ้านได้ทุกหมู่บ้าน แต่การกระทำดังกล่าวก็ถูกโจมตีจากกลุ่มประชานิยมว่าด้วยใบปลิวและออกเป็นสิ่งพิมพ์ต่างๆว่าเป็นการนำผลงานที่ใช้เงินภาษีประชาชนมาหาเสียง และจัดตั้งมวลชนที่สนับสนุนกลุ่มขึ้นมามีอำนาจ คอยรื้อรับการจัดสรรโครงการจากเทศบาลในรูปการออกเทศบัญญัติที่ถูกกฎหมาย (กลุ่มประชานิยม, สิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง, มิถุนายน พ.ศ.2549)

กลุ่มพลังประชาชนมีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่คนเพียงกลุ่มเดียวและยึดถือด้วยบุคคล โดยเฉพาะหัวหน้ากลุ่มเป็นสำคัญ กลุ่มพลังประชาชนก่อตั้งโดยนายบุญล้อม ถาวรวงษ์รวมแกนนำจากกลุ่มมวลชนต่างๆ โดยใช้ช่องทางการอุปถัมภ์ และมีการสนับสนุนจากนักการเมืองระดับชาติและระดับจังหวัด ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่นขนาดใหญ่ ซึ่งนายบุญล้อมเป็นทั้งผู้นำกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆและเป็นนายทุนในการหาเสียงเลือกตั้ง จึงกลายเป็นผู้นำที่สำคัญที่สุดของกลุ่ม มีบทบาทโดดเด่นเป็นอย่างยิ่ง และนับแต่ตั้งกลุ่มมาเป็นเวลา 10 ปีแล้วยังไม่เคยมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำกลุ่มเลย โครงสร้างอำนาจของกลุ่มตกอยู่ในมือของนายบุญล้อมเพียงผู้เดียว ทำให้กลุ่มพลังประชาชนประสบปัญหาเรื่องการขาดแคลนบุคลากรที่มีศักยภาพทางวิชาการและทางกฎหมาย ดังนั้นกลุ่มพลังประชาชนจึงขาดความหลากหลาย ยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าองค์กร ซึ่งจะทำให้เป็นปัญหาในด้านภาวะขาดแคลนผู้นำในอนาคต

2.กลุ่มประชานิยม

กลุ่มประชานิยมยังไม่มีการจัดองค์กรที่ชัดเจน ซึ่งจะพบได้ทั่วไปในกลุ่มการเมืองท้องถิ่นต่างๆ ลักษณะของกลุ่มเช่นนี้หากเมื่อดำเนินการใดๆแล้ว จะต้องของความเห็นจากสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะทำให้การดำเนินการขาดประสิทธิภาพ ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในระยะยาวและภาพพจน์ของกลุ่มที่เป็นคนรุ่นใหม่ ถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์ในการบริหารท้องถิ่น และการทำงานในระบบบงค์กรเทศบาล ถูกกลุ่มพลังประชาชนโจมตีในระหว่างหาเสียงว่าหากเอากลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์ในการทำงานบริหารท้องถิ่นมาเป็นผู้บริหาร ประสิทธิภาพพัฒนาพื้นที่อาจล่าช้ากว่าที่ควรจะเป็น ประชาชนที่เคยได้รับสวัสดิการจากนโยบายของนายกเทศมนตรีและผู้บริหารชุดเก่าอาจสูญเสียโอกาสที่จะได้รับการบริการอย่างต่อเนื่อง หรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆที่เคยได้รับความช่วยเหลือจากผู้บริหารชุดเดิมอาจเสียผลประโยชน์เพราะจะโดนโอนถ่ายงบประมาณไปยังหมู่บ้านที่มีผู้สมัครกลุ่มประชานิยมอาศัยอยู่และได้รับการสนับสนุนด้านการเป็น

ฐานเสียงมากกว่า เป็นต้น (กลุ่มพลังประชาชน, การปราศรัย ณ สนามอินทนิล มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ธันวาคม พ.ศ. 2547) ซึ่งความเป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ไม่มีประสบการณ์ด้านบริหารเทศบาลมาก่อนเป็นจุดด้อยอีกประการให้ถูกนายบุญล้อม โจมตีในการปราศรัยครั้งต่อมาก่อนจะถึงวันเลือกตั้ง 14 ธันวาคม พ.ศ.2547 แต่กลุ่มประชามติก็ใช้กลวิธีโจมตีก่อนพลังประชาชน ด้วยใบปลิวและออกเป็นสิ่งพิมพ์ต่างๆว่าเป็นการนำผลงานที่ใช้เงินภาษีประชาชนมาหาเสียง และจัดตั้งมวลชนที่สนับสนุนกลุ่มขึ้นมามีอำนาจ คอยรื้อรับการจัดสรรโครงการจากเทศบาลในรูปการออกเทศบัญญัติที่ถูกกฎหมาย (กลุ่มประชามติ, สิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง, มิถุนายน พ.ศ.2549) เพื่อโน้มน้าวแกนนำกลุ่มผลประโยชน์ที่เคยสนับสนุนกลุ่มพลังประชาชนให้หันมาสนับสนุนกลุ่มประมัตติแทน ซึ่งก็ได้ผลในระดับหนึ่ง จนทำให้ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลของกลุ่มพลังประชาชน เขตที่สอง ไม่ได้รับการเลือกตั้งถึงสองคน แสดงให้เห็นศักยภาพของกลุ่มประชามติในการใช้กลวิธีทุกอย่างเพื่อสนับสนุนกลุ่มของตน ให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง กลุ่มประชามติจึงมีความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่นโดยการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแก่กลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ และเสนอผลประโยชน์แลกเปลี่ยนกับการได้รับการสนับสนุนในการเลือกตั้ง

5.1.2 อภิปรายผลของการศึกษาต่อสมมติฐานที่ว่ากลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นมีอิทธิพลมากต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับกลุ่มทางการเมืองท้องถิ่น

1.กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ภาพพจน์ของกลุ่มที่ถูกมองว่าเป็นเครื่องมือของกลุ่มการเมือง ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองระดับชาติ กลุ่มผู้สมัคร สมาชิกวุฒิสภา กลุ่มผู้สมัคร นายก อบจ.และส.อบจ. กลุ่มการเมืองระดับเทศบาล หรือ อ.บ.ต. ถูกกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆจับตามองในฐานะหัวคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับต่างๆ โดยเฉพาะในเขต เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่ยังมีระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นฝ่ายปกครองอยู่ มักจะถูกนำไปเป็นเครื่องมือของฝ่ายการเมืองอยู่เสมอ บางครั้งก็ทำงานด้านการเมืองตลอดเวลาจนทำให้มีเวลาสนใจภารกิจที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ปฏิบัติตามหน้าที่น้อยลง

ผู้ใหญ่บ้านมีความรับผิดชอบต่อทุกมิติในการดำรงชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน แต่ไม่มีงบประมาณต้นทุนให้เริ่มทำงานนอกจากเงินค่าประจำตำแหน่ง ด้วยการที่กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านไม่มีมีสำนักงานและพนักงานรองรับการทำงาน เป็นรูปแบบขององค์กรเหมือนเทศบาล ซึ่งมีสำนักงานเทศบาล ปลัดเทศบาล ข้าราชการและพนักงานของรัฐคอยสนองนโยบายเมื่อต้องลง

มือทำงาน ประกอบกับกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านไม่มีงบประมาณเป็นของตนเองให้บริหาร ทำให้ขาดความเป็นอิสระในการนำงบประมาณไปพัฒนาพื้นที่ดังที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ กล่าวคือกฎหมายบัญญัติให้กำนัน การทำกิจกรรมมวลชนต่างๆของกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องอาศัยของงบประมาณต่างๆจากองค์กรท้องถิ่น กรณีของเทศบาลตำบลแม่ใจ ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 15 คนที่อยู่ในเขตเทศบาลก็ต้องทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านมาส่งที่สำนักงานเทศบาลให้สมาชิกสภาเทศบาลนำไปเป็นร่างเทศบัญญัติ ผ่านกระบวนการสภาเทศบาล ซึ่งก็หมายความว่าผู้ใหญ่บ้านต้องโอนอ่อนเข้าหาสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเลือกตั้งดังกล่าวเพื่อขอให้เสนอโครงการพัฒนาหมู่บ้านเข้าสู่สภาและผลักดันให้มีการผ่านร่างดังกล่าวไปให้นายกเทศมนตรีปฏิบัติในรูปของโครงการงบประมาณ ซึ่งทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) ขึ้นระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้อุปถัมภ์และ นายกเทศมนตรีกับสมาชิกสภาเทศบาลในฐานะผู้อุปถัมภ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องพึ่งพางบประมาณ เครื่องจักร กำลังคน และการอนุมัติจากผู้บริหารของเทศบาล ในการแก้ปัญหาให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จึงมีความจำเป็นต้องเข้าไปสนับสนุนกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อจะได้อาศัยกลุ่มการเมืองที่มีโอกาสชนะการเลือกตั้งดังกล่าวเสนองบประมาณที่จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านไปยังสภาเทศบาล กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องออกช่วยกลุ่มการเมืองหาเสียงสนับสนุนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในหมู่บ้าน เนื่องจาก เป็นกลุ่มที่มีบทบาทในดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน การกระจายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ มีบทบาทในการเป็นกรรมการเลือกตั้งประจำหน่วยโดยหน้าที่ และมีอำนาจปกครองตามกฎหมาย และระเบียบกระทรวงมหาดไทย

2.กลุ่มสตรีแม่บ้าน

ภาพพจน์ของกลุ่มสตรีแม่บ้านที่ถูกมองเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่อิงการเมืองหรือเป็นฐานสนับสนุนทางการเมืองแก่ันการเมือง ตัวอย่างเช่น กรณีกิจกรรมที่กลุ่มสตรีแม่บ้านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดงานกับกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเช่น งานกีฬาสตรีแม่บ้านสามองค์กร งานวันกีฬาเทศบาล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีนัยทางการเมือง เพราะมีการเชิญนักการเมืองระดับจังหวัดมาเป็นประธานในพิธีพร้อมให้การสนับสนุนในรูปของสิ่งของ เงินทอง เช่น งานวันกีฬาสามองค์กรท้องถิ่น ปี พ.ศ.2548 จัดที่มหาวิทยาลัยแม่ใจ ผู้บริหารเทศบาล ได้เชิญ นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มาเป็นประธานในพิธี พร้อมมอบเงินสนับสนุนการจัดงานและงานวันกีฬาสามองค์กรท้องถิ่น ปี พ.ศ.2549 จัดที่สนามกีฬาเทศบาลตำบลสันทรายหลวง ได้เชิญ นายอุรุพันธ์ จันทรวีโรจน์ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มาเป็นประธานในพิธี พร้อม

มอบสิ่งของสนับสนุนการจัดงาน (สัมภาระ สวมชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ใจและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสันทรายหลวง, กรกฎาคม 2549)

การเชิญนักการเมืองระดับจังหวัดดังกล่าวเข้าร่วมงานเป็นการแสดงถึงการสนับสนุนทางการเมืองให้แก่การเมืองระดับจังหวัดนั้นได้รับการประชาสัมพันธ์ในฐานะ "ผู้อุปถัมภ์" หรือ "ผู้ใหญ่" ในงานพิธีต่างๆที่มีความต้องการได้รับการบริจาคเงินทองหรือสิ่งของ ซึ่ง David A. Wilson (1962: 97-112) และ H. Saddhatissa (1970: 77) ได้กล่าวถึงผู้ใหญ่หรือผู้อุปถัมภ์ว่า ผู้ใหญ่ในอุดมคติต้องแสดงความเมตตาต่อผู้ได้บังคับบัญชา นอกจากนี้ผู้ใหญ่จะต้องทำตนให้มีความกรุณาด้วย นั่นคือ ความต้องการช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชาในเวลาที่เหมาะสมทุกซอกทุกให้ ความช่วยเหลือและความสงเคราะห์ โดยสรุป คือ ผู้ใหญ่ในอุดมคติจะต้องเป็นผู้ใหญ่ที่มีความอ่อน ปรน ให้ความช่วยเหลือและใจบุญ ส่วนกลุ่มผู้เข้าร่วมงานนั้นเสมือนเป็นผู้ช่วย ซึ่งนักวิชาการทั้งสอง ท่านได้ให้นิยามไว้ว่า ผู้ช่วยมีความรู้ดีกว่าตนเองไม่มีความสำคัญ กล่าวหาความพยายามจะล้มเหลว จึง ต้องแสดงการพึ่งพาต่อผู้ใหญ่ในฐานะผู้นำ ความคิดดังกล่าวนี้เองทำให้งานพิธีใหญ่ๆ โดยเฉพาะงานที่มีกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใหญ่อย่างกลุ่มสตรีแม่บ้านเข้าร่วม นักการเมืองท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารระดับเทศบาลจึงต้องขอการอุปถัมภ์ จากนักการเมืองในระดับที่สูงกว่า ด้วยการต่อรองแลก ผลประโยชน์จากผู้ใหญ่กับการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้าร่วม โดยมีกลุ่ม การเมืองท้องถิ่นเป็นตัวเชื่อมประสานผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (Connector) แม้ว่ากลุ่มสตรีแม่บ้าน มีบทบาทในการระดมสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของเทศบาล เนื่องจากเป็นกลุ่มเดียวที่มีเวลาว่าง ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด และอยู่ในพื้นที่เกือบตลอดเวลา กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มที่มี กิจกรรมสม่ำเสมอ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสมาชิกในครอบครัวในการเลือกตั้งผู้บริหาร ท้องถิ่น แต่จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ภาพพจน์ของกลุ่มสตรีแม่บ้านถูกมองจากว่าเป็นกลุ่ม ผลประโยชน์ที่อิงการเมืองหรือเป็นฐานสนับสนุนทางการเมืองแก่นักการเมือง ส่วนแกนนำกลุ่มใน ระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านก็จะถูกสังคมนาว่าเป็นหัวคะแนนให้แก่การการเมืองท้องถิ่นอย่าง หลีกเลียงไม่ได้

3.กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)

กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหรือ อสม. มีบทบาทในด้านการเข้าถึงประชาชนใน พื้นที่ เป็นที่เชื่อถือของผู้คน เป็นกลุ่มคนที่อยู่ในวัยทำงาน มีองค์กรจัดตั้งที่เป็นรูปธรรม มีสมาชิก อยู่ทุกหมู่บ้าน บุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรม มีผลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งการแต่การที่ ไม่มิงงบประมาณเป็นของตนเอง ทำให้บทบาทในการหาทุนดำเนินการตกเป็นของแกนนำกลุ่ม อสม. ซึ่งมีหน้าที่ต้องทำโครงการเพื่อของงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาล ปัญหาการขาดแคลน

งบประมาณดังกล่าวทำให้เกิดการต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม อสม. กับ กลุ่มการเมืองท้องถิ่น กล่าวคือ กลุ่ม อสม. ต้องการงบประมาณดำเนินกิจกรรม ส่วนกลุ่มการเมืองท้องถิ่นก็ต้องการให้กลุ่ม อสม. เป็นฐานคะแนนเสียงสนับสนุนในการเลือกตั้ง หรือเป็นแกนนำในการหาเสียงให้กลุ่มการเมืองท้องถิ่นเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง ทำให้กลุ่ม อสม. โดยเฉพาะหากมีประธานกลุ่ม อสม. ที่ฝักใฝ่การเมือง หรือเป็นตัวแทนของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น (Nominee) ที่ถูกส่งให้เข้าไปรับสมัครเป็นประธานกลุ่ม อสม. ก็จะทำให้อำนาจการต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มลดลง กลายเป็นเครื่องมือของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในการระดมสมาชิก เพื่อเป็นฐานสนับสนุนการเลือกตั้ง ไม่ต่างจากกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ

4.กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ

กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มผู้มีอาวุโสในสังคมเทศบาล อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีลูกหลานอยู่ในวัยทำงานและวัยเรียน เป็นที่เคารพนับถือของประชากรที่เป็นทายาทรุ่นปัจจุบัน ด้วยความที่ผู้สูงอายุเป็นเสาหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจของครอบครัว และเป็นผู้มีพระคุณต่อรุ่นลูกหลาน จึงทำให้กลายเป็นกลุ่มที่มีส่วนในการโน้มน้าวจิตใจคนในครอบครัวให้ตัดสินใจเลือกนักการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้งที่สำคัญ อีกกลุ่มหนึ่ง แต่กระนั้นก็ตามกลุ่มผู้สูงอายุมีการพึ่งพากันทางการเมืองท้องถิ่น หรือมีการอิงกับกลุ่มการเมืองท้องถิ่นสูง เนื่องจากศักยภาพด้านร่างกายที่กลุ่มผู้สูงอายุมีต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ ทำให้การรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆต้องคอยขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่น อยู่เสมอเช่นการจัดประชุมต้องมีพยาบาลวิชาชีพมาร่วมกิจกรรมด้วย เพื่อป้องกันกรณีมีอุบัติเหตุหรือการเจ็บไข้ได้ป่วยกะทันหัน ต้องอาศัยกลุ่มแม่บ้านที่เป็นลูกหลานคอยรับส่งจากบ้านไปที่ประชุม มีกลุ่ม อสม. คอยช่วยจัดอาหารและน้ำให้เมื่อมีการทานอาหารร่วมกัน และมีพระภิกษุช่วยเหลือด้านอำนวยความสะดวกสถานที่ และต้องพึ่งพางบประมาณในการจัดงานจากผู้บริหารเทศบาล โดยหัวหน้ากลุ่มการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้การจัดสรรผลประโยชน์แก่กลุ่มผู้สนับสนุน บทบาทของหัวหน้ากลุ่มการเมืองท้องถิ่นเทศบาลตำบลแม่โจ้ในการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่มูลนิธิผู้สนับสนุนนั้นเห็นได้ชัดในกรณีที่ กลุ่มผู้สูงอายุยื่นเสนอโครงการต่างๆให้สภาเทศบาลอนุมัติผ่านนายกเทศมนตรี โดยเฉพาะนายกเทศมนตรีจะเป็นผู้กำหนดนโยบายเพื่อให้กลุ่มผู้สูงอายุที่สนับสนุนได้รับประโยชน์ จึงจะสามารถรักษาฐานคะแนนเสียงไว้ได้ รวมทั้งสามารถขยายฐานคะแนนเสียงไปยังกลุ่มลูกหลานของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุต่อไป โดยให้กลุ่มผู้สูงอายุที่ยอมเป็นแกนนำประชาสัมพันธ์แก่กลุ่มอื่นๆ ว่าการสนับสนุนกลุ่มการเมืองท้องถิ่นอย่างเต็มที่ที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ได้รับประโยชน์จากการบริหารงานเทศบาล

ในประเด็นนี้ ตามแนวคิดของ David B.Truman (1951) อาจกล่าวได้ว่าทำให้เห็นกระบวนการของกลุ่มการเมืองในการพัฒนากลุ่มย่อยต่างๆ ที่เป็นฐานคะแนนเสียงสนับสนุนที่สำคัญ โดยพัฒนาจากกลุ่มผลประโยชน์ทั่วไป (Interest group) ให้กลายมาเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รองรับกลุ่มทางการเมืองอีกชั้นหนึ่ง (Political Interest group) ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีบทบาทในการรณรงค์ทางการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนกลุ่มการเมือง ที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุในลักษณะต่างตอบแทน

5.กลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรในเขตเทศบาลแม่โจ้ซึ่งมีสัดส่วนการถือครองที่ดินมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น กลุ่มเกษตรกร มีการดำรงอยู่ของกลุ่มในลักษณะสังคมอุปถัมภ์ โดยอาศัยช่องว่างระหว่างเกษตรกรก้าวหน้ากับเกษตรกรที่ล้าหลัง โดยมีสาเหตุมาจากปริมาณการถือครองที่ดินที่มีขนาดแตกต่างกันมาตั้งแต่อดีต เกษตรกรรายใหญ่ที่ก้าวหน้าถือครองที่ดินขนาดใหญ่และขนาดกลาง ส่วนเกษตรกรรายย่อยที่ล้าหลังถือครองที่ดินส่วนน้อยในหมู่บ้าน ด้วยพลังการผลิตที่ต่ำส่งผลให้มีรายได้น้อย ไม่พอซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ทำให้เกิดการกู้ยืม แต่เนื่องจากการขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ทำให้ไม่อาจไปกู้ยืมตามระบบสถาบันการเงิน เช่น ธนาคาร ได้ทำให้เกษตรกรรายย่อยที่ยากจนต้องหันมาพึ่งพาการกู้ยืมนอกระบบ จากเกษตรกรรายใหญ่ในหมู่บ้าน โดยแลกเปลี่ยนกับการแสดงความป็นผู้น้อยที่รับการอุปถัมภ์จากเกษตรกรรายใหญ่ที่ให้กู้ยืม

ด้วยสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผิดแผกไปจากอดีตอย่างมาก ความกดดันต่างๆ ได้ทวีช่องว่างระหว่างวิถีชีวิตการเกษตรดั้งเดิมกับสภาพความเจริญทางสังคมในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ให้ขยายกว้างขึ้น ผลลัพธ์ที่ตามมาก็คือความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างนายทุนน้อยกับเกษตรกรรายย่อยในฐานะเพื่อนบ้านต้องสลายลง เกษตรกรที่ยากจนต้องตัดสินใจเลือกเป็นผู้รับการอุปถัมภ์จากนายทุนน้อยรายใดรายหนึ่งเพื่อการได้รับความช่วยเหลือด้านต่างๆ จากปัจจัยดังกล่าวทำให้นายทุนน้อยในหมู่บ้าน ดังที่ยกตัวอย่าง กรณีหมู่บ้านแม่คูหนองทราย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของเกษตรกรรายย่อยในชุมชน เกษตรกรที่ยากจน มีความเสียเปรียบที่ไม่มีโอกาสได้ตัดสินใจเลือกกลุ่มการเมืองที่ตนต้องการทั้งหมดเนื่องจากต้องให้ความสนับสนุนแก่กลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่นายทุนน้อยขอให้เลือกกลุ่มที่ตนต้องการสนับสนุน มาเป็นนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล กลุ่มเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ คือมีลักษณะเป็นสังคมอุปถัมภ์สูง ซึ่งยังประโยชน์แก่กลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่เข้าถึงนายทุนน้อยในหมู่บ้านเป็นอย่างดี ทำให้กลุ่มการเมืองนั้นได้เปรียบคู่แข่งด้านการสร้างฐานคะแนนระดับหมู่บ้าน

6.กลุ่มนักศึกษา

กลุ่มนักศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ในชั้นปีที่ หนึ่งถึงชั้นปีที่สี่ เป็นกลุ่มที่ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามาอยู่ในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีศักยภาพในการรวมกลุ่มสูง และมีเป้าหมายเป็นของตนเอง มีกำลังในการบริโภค จึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการสร้างเศรษฐกิจในท้องถิ่น เช่น เป็นลูกค้าหอพักเอกชน เป็นลูกค้าร้านอาหาร และ ร้านของชำ

ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการเกิดขึ้นจากระบบรุ่นพี่ รุ่นน้องที่สืบทอดต่อกันมารุ่นต่อรุ่นทำให้นักศึกษารุ่นน้องมีความเกรงอกเกรงใจต่อรุ่นพี่ที่ต้อนรับตนเข้าสู่การเรียนในแต่ละคณะ โดยมีองค์การนักศึกษาคอยดูแลอีกชั้นหนึ่ง ความเกรงอกเกรงใจต่อรุ่นพี่ที่เรียนอยู่ก่อนหน้าตัวเอง อดีตนายกองคการนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ให้ความเห็นว่า การที่นักศึกษาเป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากถึง 3,292 คน (ประกาศผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำท้องถิ่นเทศบาลตำบลแม่โจ้, 4 มีนาคม พ.ศ.2547) ทำให้ตนเองเป็นที่สนใจของนักการเมืองท้องถิ่นกลุ่มพลังประชาชนและกลุ่มประชาคมมากในช่วงที่มีการเลือกตั้ง เพราะคะแนนนักศึกษาเป็นคะแนนบริสุทธิ์ไม่มีใครสามารถมีอิทธิพลกับกลุ่มนักศึกษาได้ เพราะมีความคิดเป็นของตนเอง และได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีว่าการเลือกตั้งเป็นวิธีลับไม่มีใครล่วงรู้ว่าตนเลือกใครได้ อิทธิพลของกลุ่มการเมืองจึงไม่สามารถเข้าถึงแกนนำนักศึกษาได้เมื่อติดต่อผ่านระบบที่เป็นทางการผ่านกองกิจการนักศึกษาหรือองค์การนักศึกษา แต่ข้อดีของกลุ่มนักศึกษาก็คือการเชื่อฟังในตัวรุ่นพี่ที่เป็นผู้นำนักศึกษามากเกินไป นักการเมืองท้องถิ่นเหล่านี้อาศัยการติดต่อกับตนเป็นการส่วนตัวกับนักศึกษารุ่นพี่ที่มีคนเคารพนับถือ ให้ช่วยประชาสัมพันธ์กับรุ่นน้องให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งกลุ่มของตน ซึ่งในฐานะนายกองคการนักศึกษาในขณะนั้นถือว่ารุ่นพี่ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรุ่นน้องสูงมาก เพราะนักศึกษารุ่นพี่มีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการอย่างแน่นแฟ้นกับนักศึกษารุ่นน้อง ได้รับความเชื่อถือจากรุ่นน้อง ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการเกิดขึ้นจากระบบรุ่นพี่ รุ่นน้องที่สืบทอดต่อกันมารุ่นต่อรุ่นทำให้นักศึกษารุ่นน้องมีความเกรงอกเกรงใจต่อรุ่นพี่ที่ต้อนรับตนเข้าสู่การเรียนในแต่ละคณะ โดยมีองค์การนักศึกษาคอยดูแลอีกชั้นหนึ่ง ความเกรงอกเกรงใจต่อรุ่นพี่ที่เรียนอยู่ก่อนหน้าตัวเอง

อดีตนายกองคการนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ให้ความเห็นว่า การที่นักศึกษาเป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากถึง 3,292 คน (ประกาศผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำท้องถิ่นเทศบาลตำบลแม่โจ้, 4 มีนาคม พ.ศ.2547) ทำให้ตนเองเป็นที่สนใจของนักการเมืองท้องถิ่นกลุ่มพลังประชาชนและกลุ่มประชาคมมากในช่วงที่มีการเลือกตั้ง เพราะคะแนนนักศึกษาเป็นคะแนนบริสุทธิ์ไม่มีใครสามารถมีอิทธิพลกับกลุ่มนักศึกษาได้ เพราะมีความคิดเป็นของตนเอง และได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีว่าการเลือกตั้งเป็นวิธีลับไม่มีใครล่วงรู้ว่าตนเลือกใครได้ อิทธิพลของกลุ่มการเมืองจึงไม่สามารถเข้าถึงแกนนำนักศึกษาได้เมื่อติดต่อผ่านระบบที่เป็นทางการผ่านกองกิจการ

นักศึกษาหรือองค์การนักศึกษา แต่นักการเมืองท้องถิ่นเหล่านี้อาศัยการติดต่อกับคนเป็นการส่วนตัวให้ช่วยประชาสัมพันธ์กับรูน้องให้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งกลุ่มของตน ซึ่งในฐานะนายกองค์การนักศึกษาในขณะนั้นถือว่ามียุทธพลต่อการตัดสินใจของรูน้องสูงมาก เพราะนักศึกษารุ่นพี่มีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการอย่างแน่นแฟ้นกับนักศึกษารุ่นน้อง ได้รับความเชื่อถือจากรุ่นน้อง

7. กลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐ

กลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐผู้มียุทธพลในทางการเมืองในฐานะชนชั้นกลางที่มีความรู้และมีบทบาทในการให้ความรู้และการบริการแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ และเมื่อมีการเลือกตั้งก็จะได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการการเลือกตั้งของเทศบาลตำบลแม่โจ้ ซึ่งโดยปกติก็คือ ปลัดเทศบาล ทำให้เป็นกลุ่มที่เป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการเลือกตั้งแต่ละครั้ง และเป็นผู้คอยใกล้ชิดเมื่อมีปัญหาในการเลือกตั้ง รวมทั้งดูแลให้การเลือกตั้งเสร็จสิ้นลงอย่างเรียบร้อย

แม้ว่ากลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐที่ทำงานและอยู่อาศัยในเขตเทศบาลจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในกลุ่มอื่นๆ แต่กลุ่มข้าราชการก็มีข้อจำกัดในด้านการสนับสนุนทางการเมือง ด้วยความเป็นข้าราชการทำให้ต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง ซึ่งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ข้อ (7) ได้บัญญัติว่า “ห้ามอาศัยตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการพนักงาน ลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามามีส่วนช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้ง” แสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ไม่ต้องการให้กลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐเข้ามามีส่วนสนับสนุนนักการเมืองหรือกลุ่มการเมือง ด้วยเกรงว่าข้าราชการที่มีอำนาจหน้าที่ให้คุณให้โทษแก่ประชาชนจะช่วยเหลือกลุ่มการเมืองกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้ได้เปรียบคู่แข่งในการเลือกตั้ง ซึ่งจะทำให้การเลือกตั้งดำเนินไปแบบมีการชี้นำของกลุ่มข้าราชการในพื้นที่ จนไม่เป็นไปตามระบบการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย

แต่เมื่อมองอีกด้านหนึ่งตัวข้าราชการและพนักงานของรัฐก็มียุทธพลในการเป็นพลเมืองที่มีสิทธิ์เลือกตั้งด้วย ข้าราชการก็เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดทางการเมืองแบบผู้สนองตอบนโยบาย หรือนานโยบายไปปฏิบัติมาตลอด ข้าราชการจึงถูกคาดหวังจากประชาชนว่ามีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองดีกว่าประชาชนทั่วไป จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีประชาชนในพื้นที่เทศบาลที่ข้าราชการไปพบปะตามหน้าที่เข้ามาได้ตามถึงความเคลื่อนไหวของการเมืองท้องถิ่นเสมอเมื่อมีการเลือกตั้งเกิดขึ้น

กรณีอิทธิพลของกลุ่มข้าราชการต่อชาวบ้าน ดังกล่าวมีแสดงให้เห็นถึงจุดเด่นจุดด้อยของกลุ่มข้าราชการในการแสดงพฤติกรรมในด้านต่างๆ เช่น ข้าราชการสามารถแสดง

พฤติกรรมทางสังคมได้อย่างเปิดเผยในการทำงานร่วมกับชาวบ้านในเขตเทศบาล เช่นการให้บริการ การให้คำปรึกษา ที่เกี่ยวกับหน้าที่รับผิดชอบของข้าราชการกลุ่มนั้น หรือพฤติกรรมทางสังคมที่ กลุ่มข้าราชการไปปรากฏตัวร่วมงานพิธีศพ งานบุญ งานรัฐพิธี งานฉลองต่างๆในชุมชน ซึ่งเป็น พฤติกรรมทางสังคมทั่วไปที่ข้าราชการพึงปฏิบัติเมื่อต้องเข้าไปทำงานในพื้นที่รับผิดชอบที่ซ่อนตัว อยู่ในเขตเทศบาลแม่โจ้ ซึ่งพฤติกรรมทางสังคมดังกล่าวโดยปกติเป็นที่ยอมรับของชุมชนเทศบาลที่ เป็นกลุ่มผู้จัดงาน แต่ในทางกลับกันหากกลุ่มข้าราชการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการเข้าไปร่วมวิพากษ์วิจารณ์การเมืองหรือกลุ่มการเมือง ติดตามนักการเมืองออกหา เสียง หรือให้การสนับสนุนทางใดทางหนึ่ง พฤติกรรมทางการเมืองดังกล่าวจะถูกชาวบ้าน วิพากษ์วิจารณ์แบ่งแยกออกเป็นสองด้าน คือด้านที่เห็นดีด้วยเพราะเป็นกลุ่มการเมืองที่ชาวบ้าน สนับสนุนอยู่ก่อนแล้ว และด้านที่ต่อต้านข้าราชการเพราะไม่ชอบกลุ่มการเมืองที่ข้าราชการกลุ่มนั้น สนับสนุน สุกิจ เจริญรัตนกุล (2529: 38) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมทางสังคมและพฤติกรรมทางการเมือง ว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง เนื่องจากการติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์โต้ระหว่าง บุคคลและกลุ่มบุคคล

กลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐที่แม้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในการ โน้มน้าวให้ลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เมื่อใดก็ตามที่กลุ่มข้าราชการเข้าไปมีบทบาทเชิงสนับสนุนหรือต่อต้านกลุ่มการเมืองท้องถิ่น กลุ่ม ใดกลุ่มหนึ่งย่อมทำให้ข้าราชการกลุ่มนั้น ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบและมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ ในพื้นที่ รวมทั้งการให้ความร่วมมือจากกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆที่ขัดแย้งทางการเมืองกันอยู่

ผลการศึกษาพบว่า การก่อกำเนิดของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเทศบาลตำบลแม่โจ้ กลุ่มพลังประชาชนและกลุ่มประชาคมติ เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดกัน เป็นส่วนตัว โดยมีผู้นำกลุ่มเป็นแกนนำสำคัญในการรวบรวม สำหรับองค์ประกอบและโครงสร้าง ของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นนั้นพบว่า ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มชุมชนเข้า ด้วยกัน โดยมีความสัมพันธ์โยงใยกับพรรคการเมืองระดับชาติ ส่วนโครงสร้างของกลุ่มการเมือง ท้องถิ่นนั้นมีหลักการคล้ายคลึงกันคือการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ไม่มีการจัดองค์กรหรือแบ่ง หน้าที่กันอย่างชัดเจน จะแตกต่างกันที่กลุ่มพลังประชาชนมีการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไปที่ หัวหน้ากลุ่ม ในขณะที่กลุ่มประชาคมติไม่ลักษณะการรวมศูนย์ดังกล่าว ในประเด็นที่เกี่ยวกับการคง อยู่ของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น พบว่ากลุ่มพลังประชาชนเข้าสู่อำนาจโดยอาศัยความสัมพันธ์เชิง อุปถัมภ์ (Patron-clients relations) ต่อกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งในโครงสร้างทาง สังคมของคนไทย ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มพลังประชาชนจึงไม่เท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์เชิง อุปถัมภ์ของกลุ่มนี้ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ส่วนตัว กลุ่มประชาคมตินั้นไม่พบความสัมพันธ์เชิง

อุปถัมภ์แต่เป็นความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน แต่ยังมีลักษณะส่วนตัวอยู่ ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกับพรรคการเมืองระดับชาติ พบว่ามีความสัมพันธ์กันโดยผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำให้เกิดการสนับสนุนเกื้อกูลกัน ส่วนประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกับระบบราชการนั้นพบว่าหัวหน้ากลุ่มการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับข้าราชการระดับสูงในส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะกับข้าราชการและพนักงานเทศบาล สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เนื่องจากความสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยสนับสนุนเกื้อกูลให้การบริหารงานเทศบาลของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเป็นไปอย่างราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น

จากการศึกษาและวิเคราะห์ทั้งหมดที่กล่าวมา สามารถนำมาขึ้นย่นสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ กลุ่มการเมืองท้องถิ่นประกอบด้วย บุคคลที่มารวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์สอดคล้องกัน มีโครงสร้างแบบหลวมๆ และไม่แน่นอน พัฒนาการและการคงอยู่ของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นขึ้นอยู่กับปัจจัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของสังคมไทยและการจัดสรรผลประโยชน์แก่กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่เอาชนะในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นไทยได้ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ไม่อาจจะละเลยข้อสังเกตที่สำคัญ 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ได้แก่ ลักษณะหรือการแสดงออกของกลุ่มการเมืองที่ต่างกันน่าจะเกิดจากเงื่อนไขทางด้านสถานภาพของกลุ่มการเมืองและสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเวลานั้น การที่กลุ่มการเมืองหนึ่งมีสถานภาพเป็นฝ่ายบริหารหรือฝ่ายค้านในสภาเทศบาลก็จะทำให้กลุ่มการเมืองนั้นมีบทบาทหน้าที่อำนาจและปัจจัยอื่นๆ ที่ต่างกันจึงทำให้มีการแสดงออกที่ต่างกันไปด้วย

ประการที่สอง ได้แก่ สภาพการณ์ด้านเงื่อนไขเวลาที่กลุ่มการเมืองนั้นๆ ได้ขึ้นมาเป็นฝ่ายบริหารเทศบาล ระยะเวลาที่กลุ่มพลังประชาชนได้เข้ามาบริหารเทศบาลนั้นเป็นช่วงภาวะเศรษฐกิจอยู่ในภาวะตกต่ำ มีการลอยตัวของค่าเงินบาทในปี 2540 และเป็นช่วงที่มีการลอยตัวของค่าน้ำมันทำให้กลุ่มผลประโยชน์ต่างหาที่พึ่งทางเศรษฐกิจซึ่งก็คือการรับเงินและผลประโยชน์จากกลุ่มการเมืองท้องถิ่น

สมมุติฐานแรกในการศึกษาครั้งนี้คือ กลุ่มการเมืองท้องถิ่น กลุ่มพลังประชาชน และกลุ่มประชาชาติใช้ช่องทางของการอุปถัมภ์กลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นและกลวิธีทุกอย่างเพื่อสนับสนุนกลุ่มของตน ให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาเทศบาล สามารถนำมาอภิปรายได้ว่า การจัดตั้งกลุ่มการเมืองในระบบการเมืองท้องถิ่นไทยนั้น ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาวิถีทางของระบบประชาธิปไตยในการที่จะมีกลุ่มการเมืองเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นฐานของการที่จะมีพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

ระดับชาติต่อไป แต่ในระบบการเมืองท้องถิ่นของไทยโดยเฉพาะในรูปแบบของเทศบาลตำบลนั้น กลุ่มการเมืองที่จัดตั้งขึ้นไม่ได้ดำเนินกิจกรรมทางกลุ่มการเมืองท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ กลุ่มการเมืองที่จัดตั้งขึ้นไม่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรวบรวมสมาชิกเพื่อส่งสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยมีแกนนำหรือหัวหน้ากลุ่มซึ่งเป็นผู้สมัครนายกเทศมนตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในกลุ่ม ภายหลังจากการเลือกตั้งหากสมาชิกกลุ่มใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลแล้ว อีกกลุ่มก็จะมียุทธศาสตร์ลดลงไปในเวทีการเมืองท้องถิ่น กรณีของเทศบาลตำบลแม่ใจ เมื่อกลุ่มพลังประชาชนชนะการเลือกตั้ง นายบุญล้อม ถาวาญ ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีและสมาชิกกลุ่มอีก 10 คน ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล การบริหารงานและวางนโยบายก็ตกอยู่ในมือของนายบุญล้อม เพียงผู้เดียวในลักษณะของผู้นำที่เข้มแข็ง (Strong leader) ที่รวมศูนย์การตัดสินใจไว้ที่หัวหน้ากลุ่ม ส่วนกลุ่มประชาคมติหลังจากที่ นายพิเชษฐ์ กันทรส หัวหน้ากลุ่มประชาคมติไม่ได้รับการเลือกตั้ง ก็ได้ลดบทบาททางการเมืองลง เหลือเพียงสมาชิกสภาเทศบาลกลุ่มประชาคมติ 2 คนเท่านั้นที่ได้ทำงานตรวจสอบผู้บริหารในสภาเทศบาล

จากกรณีบทบาทของกลุ่มพลังประชาชนและกลุ่มประชาคมติ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินบทบาทของหัวหน้ากลุ่มหรือสมาชิกนั้น มิได้ดำเนินบทบาททางการเมืองท้องถิ่นในลักษณะของกลุ่มการเมืองที่ทำงานเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง หัวหน้ากลุ่มการเมืองเพียงแต่อาศัยกลุ่มการเมืองเพื่อรวบรวมสมาชิกในการลงรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เพื่อหวังฐานคะแนนเสียงที่ครอบคลุมทุกหมู่บ้านเท่านั้น ทำให้บทบาทของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นทั้งสองจึงต้องพิจารณาจากบทบาทของนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลที่ได้รับเลือกตั้งของแต่ละกลุ่ม

เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีกลุ่มหลากหลายของ Arthur F. Bentley อาจกล่าวได้ว่า การที่มีกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งสนับสนุนกลุ่มประชาคมติ เป็นฝ่ายที่ขัดแย้งกับผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองดังกล่าว ทำให้เกิดการกระจายศูนย์แห่งอำนาจภายในสังคม เป็นการเลือกตั้งเอาผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มพลังประชาชนที่ครองอำนาจบริหารมากว่า 12 ปีไม่ให้อำนาจทางการเมืองต้องตกอยู่ภายใต้บุคคล หรือคณะบุคคลใดโดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายเนื่องจากกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมนั้นต้องการจะดูแลผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง จึงพยายามคอยถ่วงรั้งและสร้างดุลอำนาจซึ่งกันและกันไว้ ในบางครั้งการต่อรองของกลุ่มประชาคมติกับกลุ่มพลังประชาชนที่มีอำนาจบริหารเดิม อาจขยายใหญ่ไปสู่ระดับมหาชนได้ เพราะกลุ่มประชาคมติได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นจำนวนมากถึง 3,014 คน ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการต่อรอง หรือถ่วงดุลนั้นก็จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือสาธารณะประโยชน์ด้วย เช่นการกระจายข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแก่ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งให้ทราบถึงข้อบกพร่อง ของแต่ละกลุ่มในอัน

ที่จะช่วยประกอบการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลได้อย่างรอบคอบ มีข้อมูลจากทั้งสองฝ่าย

5.2 สรุป

ผลการศึกษาพบว่า การก่อกำเนิดของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเทศบาลตำบลแม่โจ้ กลุ่มพลังประชาชนและกลุ่มประชาคมติ เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันเป็นส่วนตัว โดยมีผู้นำกลุ่มเป็นแกนนำสำคัญในการรวบรวม สำหรับองค์ประกอบและโครงสร้างของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นนั้นพบว่า ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีความสัมพันธ์โยงใยกับพรรคการเมืองระดับชาติ ส่วนโครงสร้างของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นนั้นมีหลักการคล้ายคลึงกันคือเป็นการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ไม่มีการจัดองค์กรหรือแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน จะแตกต่างกันที่กลุ่มพลังประชาชนมีการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไปที่หัวหน้ากลุ่ม ในขณะที่กลุ่มประชาคมติไม่มีลักษณะการรวมศูนย์ดังกล่าว ในประเด็นที่เกี่ยวกับการคงอยู่ของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น พบว่ากลุ่มพลังประชาชนเข้าสู่อำนาจโดยอาศัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ต่อกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งในโครงสร้างทางสังคมของคนไทย ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มพลังประชาชนจึงไม่เท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของกลุ่มนี้ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ส่วนตัว กลุ่มประชาคมตินั้นไม่พบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์แต่เป็นความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน แต่ยังมีลักษณะส่วนตัวอยู่ ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกับพรรคการเมืองระดับชาติ พบว่ามีความสัมพันธ์กันโดยผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำให้เกิดการสนับสนุนเกื้อกูลกัน ส่วนประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกับระบบราชการนั้นพบว่าหัวหน้ากลุ่มการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับข้าราชการระดับสูงในส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะกับข้าราชการและพนักงานเทศบาล สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เนื่องจากความสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยสนับสนุนเกื้อกูลให้การบริหารงานเทศบาลของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเป็นไปอย่างราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น

จากการศึกษาและวิเคราะห์ทั้งหมดที่กล่าวมา สามารถนำมายืนยันสมมุติฐานที่ตั้งไว้ได้ดังนี้

กลุ่มการเมืองท้องถิ่นประกอบด้วย บุคคลที่มารวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์สอดคล้องกัน มีโครงสร้างแบบหลวมๆ และไม่แน่นอน พัฒนาการและการคงอยู่ของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นขึ้นอยู่กับปัจจัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของสังคมไทยและการจัดสรรผลประโยชน์แก่กลุ่มผลประโยชน์

ต่างๆ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่เอาชนะในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นไทยได้ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ไม่อาจจะละเลยข้อสังเกตที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ได้แก่ ลักษณะหรือการแสดงออกของกลุ่มการเมืองที่ต่างกัน น่าจะเกิดจากเงื่อนไขทางด้านสภาพของกลุ่มการเมืองและสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเวลานั้น การที่กลุ่มการเมืองหนึ่งมีสภาพเป็นฝ่ายบริหารหรือฝ่ายค้านในสภาเทศบาลก็จะทำให้กลุ่มการเมืองนั้นมีบทบาทหน้าที่อำนาจและปัจจัยอื่นๆ ที่ต่างกันจึงทำให้มีการแสดงออกที่ต่างกันไปด้วย

ประการที่สอง ได้แก่ สภาพการณ์ด้านเงื่อนไขที่กลุ่มการเมืองนั้นๆ ได้ขึ้นมาเป็นฝ่ายบริหารเทศบาล ระยะเวลาที่กลุ่มพลังประชาชนได้เข้ามาบริหารเทศบาลนั้นเป็นช่วงภาวะเศรษฐกิจอยู่ในภาวะตกต่ำ มีการลอยตัวของค่าเงินบาทในปี 2540 และเป็นช่วงที่มีการลอยตัวของค่าน้ำมันทำให้กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่พึ่งทางเศรษฐกิจซึ่งก็คือการรับเงินและผลประโยชน์จากกลุ่มการเมืองท้องถิ่น

สมมติฐานแรกในการศึกษาครั้งนี้คือ กลุ่มการเมืองท้องถิ่น กลุ่มพลังประชาชน และกลุ่มประชาคมติใช้ช่องทางของการอุปถัมภ์กลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นและกลวิธีทุกอย่างเพื่อสนับสนุนกลุ่มของตน ให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาเทศบาลสามารถนำมาอภิปรายได้ว่า การจัดตั้งกลุ่มการเมืองในระบบการเมืองท้องถิ่นไทยนั้น ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาวิถีทางของระบบประชาธิปไตยในการที่จะมีกลุ่มการเมืองเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นฐานของการที่จะมีพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองระดับชาติต่อไป แต่ในระบบการเมืองท้องถิ่นของไทยโดยเฉพาะในรูปแบบของเทศบาลตำบลนั้น กลุ่มการเมืองที่จัดตั้งขึ้นไม่ได้ดำเนินกิจกรรมทางกลุ่มการเมืองท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มการเมืองที่จัดตั้งขึ้นในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ไม่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรวบรวมสมาชิกเพื่อส่งสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยมีแกนนำหรือหัวหน้ากลุ่มซึ่งเป็นผู้สมัครนายกเทศมนตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในกลุ่ม ภายหลังการเลือกตั้งหากสมาชิกกลุ่มใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลแล้ว อีกกลุ่มก็จะมีบทบาทลดลงไปในเวทีการเมืองท้องถิ่น กรณีของเทศบาลตำบลแม่โจ้เมื่อกลุ่มพลังประชาชนชนะการเลือกตั้ง นายบุญล้อม ถาวาญ ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีและสมาชิกกลุ่มอีก 10 คน ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล การบริหารงานและวางนโยบายก็ตกอยู่ในมือของนายบุญล้อม เพียงผู้เดียวในลักษณะของผู้นำเข้มแข็งที่รวมศูนย์การตัดสินใจไว้ที่หัวหน้ากลุ่ม ส่วนกลุ่มประชาคมติหลังจากที่ นายพิเชษฐ์

คันธรส หัวหน้ากลุ่มประชาคมติไม่ได้รับการเลือกตั้ง ก็ได้ลดบทบาททางการเมืองลง เหลือเพียงสมาชิกสภาเทศบาลกลุ่มประชาคมติ 2 คนเท่านั้นที่ได้ทำงานตรวจสอบผู้บริหารในสภาเทศบาล

จากกรณีบทบาทของกลุ่มพลังประชาชนและกลุ่มประชาคมติ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินบทบาทของหัวหน้ากลุ่มหรือสมาชิกรวม มีได้ดำเนินบทบาททางการเมืองท้องถิ่นในลักษณะของกลุ่มการเมืองที่ทำงานเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง หัวหน้ากลุ่มการเมืองเพียงแต่อาศัยกลุ่มการเมืองเพื่อรวบรวมสมาชิกในการลงรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เพื่อหวังฐานคะแนนเสียงที่ครอบคลุมทุกหมู่บ้านเท่านั้น ทำให้บทบาทของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นทั้งสองจึงต้องพิจารณาจากบทบาทของนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลที่ได้รับเลือกตั้งของแต่ละกลุ่ม

สมมติฐานที่สองในการศึกษาครั้งนี้คือ กลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นมีอิทธิพลมากต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล เพราะในสังคมประชาธิปไตย เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ มีสิทธิเสรีภาพในการหาเสียงด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ดังนั้นการมีทุน และช่องทางในการประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ จึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสมาชิกในกลุ่มผลประโยชน์และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

จากสมมติฐานดังกล่าวเมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีกลุ่มหลากหลายของ Arthur F. Bentley (1908) อาจกล่าวได้ว่า การที่มีกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งสนับสนุนกลุ่มประชาคมติ เป็นฝ่ายที่ขัดแย้งกับผู้ที่มิอำนาจทางการบริหารดังกล่าว ทำให้เกิดการกระจายศูนย์แห่งอำนาจภายในสังคม เป็นการเลือกตั้งเอาผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มพลังประชาชนที่ครองอำนาจบริหารมากกว่า 12 ปีไม่ให้อำนาจทางการตัดสินใจต้องตกอยู่ภายใต้บุคคลหรือคณะบุคคลใดโดยเฉพาะ มีดุลแห่งอำนาจเนื่องจากกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมนั้นต้องการจะดูแลผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง จึงพยายามคอยถ่วงรั้งและสร้างดุลอำนาจซึ่งกันและกันไว้ ในบางครั้งการต่อรองของกลุ่มประชาคมติกับกลุ่มพลังประชาชนที่มีอำนาจบริหารเดิม อาจขยายใหญ่ไปสู่ระดับมหาชนได้ เพราะกลุ่มประชาคมติได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นจำนวนมากถึง 3,014 คน ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการต่อรอง หรือถ่วงดุลนั้นก็จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือสาธารณะประโยชน์ด้วย เช่นการกระจายข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแก่สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆรวมทั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ทราบถึงข้อบกพร่อง ของแต่ละกลุ่มในอันที่จะช่วยประกอบการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลได้อย่างรอบคอบ มีข้อมูลจากทั้งสองฝ่าย

กลุ่มเครือข่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งและฝ่ายตรงข้ามที่ไม่พอใจการทำงานของ กลุ่มพลังประชาชนที่ผ่านมาเข้าร่วม โดยการลงรับสมัครในครั้งนี้ เป็นการลงเล่นการเมืองเป็นครั้ง

แรกของ นายพิเชษฐ์ คันทรส แต่สามารถได้รับคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสองเขตรวมกัน 3,014 คะแนน

ในขณะที่นายบุญล้อมถวายซึ่งเคยดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสุขาภิบาลหนึ่งสมัยและ นายเทศมนตรีอีกสองสมัย ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนน 3,950 คะแนน ซึ่งเท่ากับนายบุญล้อม อดีตผู้บริหารเทศบาลตำบลแม่โจ้มาถึงสามสมัยขณะที่นายพิเชษฐ์ ซึ่งไม่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งมาก่อนเพียง 936 คะแนน

จากกรณีที่นายบุญล้อมเอาชนะนายพิเชษฐ์ได้ด้วยคะแนนที่ไม่มากดังกล่าวอาจวิเคราะห์ได้ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนหนึ่งที่เลือกนายพิเชษฐ์ ก็คือสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ที่เคยขัดแย้งกับนายบุญล้อมด้วยความไม่พอใจในการบริหารงานด้านต่างๆตามข้อมูลที่ได้แสดงในตาราง 1.2.2 ทำให้คะแนนนิยมของนายพิเชษฐ์ซึ่ง ไม่เคยลงรับสมัครเลือกตั้งเพื่อเป็นนักการเมืองมาก่อนในชีวิตหรือมีชื่อเสียงทางการเมืองมาก่อนมีคะแนนที่เพิ่มขึ้นจนใกล้เคียงกับนายบุญล้อมที่เป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ที่สนับสนุนนายพิเชษฐ์ ว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่พอใจนายบุญล้อม ให้หันมาเลือกนายพิเชษฐ์ แม้จะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่มีใครรู้จักก็ตาม ซึ่งกรณีดังกล่าวสามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าตามสมมติฐานที่สอง กลุ่มผลประโยชน์มีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของประชาชนในการโน้มน้าวให้พิจารณาเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กลุ่มผลประโยชน์แต่ละกลุ่มสนับสนุน

5.3 ข้อเสนอแนะ

การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตย และที่สำคัญเป็นการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยให้คนในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาภายในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาภายในชุมชนของตนเองผ่านองค์กรที่ตนเองเป็นเจ้าของ ดังนั้น การปกครองท้องถิ่นและการมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสามารถแบ่งเบาภาระของรัฐบาล และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นสถานที่สำหรับให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย เป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง และสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้อย่างรวดเร็ว

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างน้อย 3 ประการด้วยกัน คือ

ประการแรก คือ ความรับผิดชอบตามกฎหมาย ถือว่าเป็นความรับผิดชอบต่อเบื้องต้น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลความทุกข์สุขของพี่น้องประชาชนโดยรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องทำหน้าที่ดำเนินการตามที่กฎหมาย

กำหนดให้เป็นหน้าที่ จึงจำเป็นต้องรับรู้และเข้าใจข้อกฎหมาย ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้น เพราะในการถ่ายโอนภารกิจได้มีการถ่ายโอนอำนาจตามกฎหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบภารกิจมากขึ้น

ประการที่สอง คือ ความรับผิดชอบทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมีสถานะหนึ่งเป็นประชาชน แต่อีกสถานะหนึ่งเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ต้องทำงานเพื่อให้ได้ผลตอบรับทางการเมือง จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เป็นองค์กรทางการเมือง ดังนั้นสิ่งสำคัญก็คือการดำเนินการตามนโยบายที่ผู้บริหารท้องถิ่นได้สัญญาไว้กับพี่น้องประชาชน ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้ถือเป็นผลทางบวกต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะจะทำให้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบทางการเมือง คือสัญญาอะไรไว้กับประชาชนแล้วต้องทำ

ประการที่สาม คือ ความรับผิดชอบทางสังคม ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นมีฐานเสียง ฐานคะแนน และญาติพี่น้องในตำบล หมู่บ้าน และเมื่อหมดวาระลงก็คือประชาชนธรรมดาที่ต้องอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ตำบล ดังนั้นความรับผิดชอบทางสังคมจึงเป็นสายใยสำคัญที่สุดของการปกครองท้องถิ่น เพราะผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากประชาชน ทำหน้าที่ดูแลลูกหลาน ญาติพี่น้องในชุมชนของท่านเอง ความรับผิดชอบทางสังคมถือว่าเป็นต้นทุนใหญ่ที่จะทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบลทำงานให้แก่ประชาชนอย่างเต็มที่

ความรับผิดชอบทั้ง 3 ส่วนดังกล่าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะวางน้ำหนักอย่างไรในการทำงานให้กับประชาชนในท้องถิ่น โจทย์สำคัญที่สุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำ คือเอาประโยชน์ความสุขของประชาชนเป็นหลัก มากกว่าประโยชน์ความสุขของส่วนตัว หรือประโยชน์ทางการเมือง ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องเป็นนักบริหารท้องถิ่นมากกว่าเป็นนักการเมืองท้องถิ่น คือ ต้องคิดทำเพื่อประโยชน์โดยรวมมากกว่าฐานเสียงของตนเอง และหากสามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพและสามารถสร้างสมดุลระหว่างความรับผิดชอบทั้ง 3 ด้านได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นกลไกสำคัญที่สุดของการสร้างการเรียนรู้ประชาธิปไตยในการเมืองไทย

การถ่ายโอนภารกิจในกลุ่มงานต่างๆ สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นนิมิตหมายอันดีที่ชี้ให้เห็นว่านับจากนี้ไปทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นจะขึ้นอยู่กับอำนาจและการตัดสินใจของท้องถิ่นที่เน้นประชาชนและภาคประชาสังคมเป็นสำคัญอันแตกต่างจากยุทธศาสตร์การพัฒนาแต่เดิม ซึ่งรัฐเป็นกลไกหลักและมองเห็นประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับผลประโยชน์เท่านั้น

แต่สิ่งที่เป็นหัวใจของการเมืองท้องถิ่นเพื่อจะได้มาซึ่งอำนาจบริหารและนิติบัญญัติก็คือ กลุ่มการเมืองท้องถิ่นและกลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่น แต่กลุ่มผลประโยชน์ใน

สังคมไทย มีการเกิดกลุ่มในลักษณะที่อิงบุคคลมากกว่าหลักการหรือผลประโยชน์ร่วมกันนี้ มีเหตุมาจากการที่คนไทยมีวัฒนธรรมทางสังคมที่ยึดตัวบุคคล (Personalism) กล่าวคือ โครงสร้างของสังคมไทยถูกผูกเข้าด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว ทำให้บุคคลที่มีอิทธิพลสามารถจัดตั้งกลุ่มการเมืองท้องถิ่นขึ้นมาแล้วพยายามสร้างอิทธิพลเหนือกลุ่มผลประโยชน์ และใช้กลุ่มผลประโยชน์ให้รองรับการทำงานทางการเมือง แสวงหาคะแนนเสียงสนับสนุนเพื่อเอาชนะการเลือกตั้ง โดยอาศัยการอุปถัมภ์ค้ำชูกลุ่มผลประโยชน์ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

การตั้งกลุ่มในสังคมไทยรวมทั้งในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้นั้น เปรียบได้กับการจัดกลุ่มของช้าง ก็ต้องมีหัวหน้าซึ่งมีลูกน้องในกลุ่มเดียวติดตาม ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งกลุ่มอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ตาม กลุ่มมิได้เกิดขึ้นเพียงเพราะว่าคนในกลุ่มมีความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันและมาร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุซึ่งผลสำเร็จตามต้องการ แต่กลุ่มเกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายระหว่างหัวหน้าและสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์นี้มีลักษณะเช่นเดียวกับความสัมพันธ์แบบนายกับไพร่ ซึ่งเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบศักดินาที่ยังคงมีอิทธิพลอยู่มาก ในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมไทยทำให้สถานภาพของสมาชิกภายในกลุ่มไม่มีความทัดเทียมกัน โดยเฉพาะระหว่างผู้นำกับบรรดาสมาชิกภายในกลุ่มก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบพึ่งพา (Dependence) ต่อกันเป็นทอดๆ ความสัมพันธ์จึงเป็นไปอย่างไม่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยเหตุของอาวุโส ความมีบารมี หรือฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงกว่า จนกลายเป็นผู้อุปถัมภ์กลุ่มในทางการเงิน ซึ่งการเกิดกลุ่มของคนไทยถือว่าเป็นผลผลิตของสังคมจึงยอมเป็นไปตามโครงสร้างของสังคมไทยด้วย ดังที่ได้ยกตัวอย่างกรณีกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้คอยอุปถัมภ์กลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่ในด้านต่างๆดังกล่าว

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาล เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและปัญหาของประชาชนมากที่สุด ดังนั้น พันธกิจที่สำคัญของเทศบาลจึงควรจะเป็นไปเพื่อตอบสนองเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้มากที่สุด และเพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกที่สำคัญในการแก้ปัญหาของชาติซึ่งเป็นวาระของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช่ดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักการเมืองได้ผลประโยชน์จากการเข้าไปบริหารเทศบาลไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

เนื่องจากหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ล้วนเป็นความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง ดังนั้น หากผู้แทนประชาชนก็คือ นายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลของเทศบาลตำบลแม่โจ้ที่ได้รับเลือกเข้าไปเป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ ผ่านการเลือกตั้งมาด้วยความสุจริต ไม่ซื้อเสียง ก็เชื่อมั่นในขั้นต้น

ได้ว่าผู้แทนคนนั้นจะทำงานอยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ ไม่หวังกอบโกยผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง การบริหารและใช้จ่ายงบประมาณขาดองค์ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลือกตั้ง บทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้แทนระดับท้องถิ่นและผู้แทนระดับชาติ จึงมักพบว่าผู้ที่ประชาชนจะเลือกให้เป็นผู้แทนของตนในลำดับต้นๆ มาจากสังคมอุปถัมภ์ โดยการเป็นผู้ที่เคยให้ความช่วยเหลือเมื่อได้รับความเดือดร้อน (ส่วนใหญ่เป็นเรื่องส่วนตัว) ทำให้มีการชี้นำประชาชนในท้องถิ่นว่าควรที่จะเลือกใครเป็นผู้แทน ฉะนั้น การที่จะพิจารณาตัดสินใจเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมได้ คงยังเป็นไปได้ยาก นอกจากนั้น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางส่วนยังคิดเพียงว่าเมื่อหย่อนบัตรเลือกตั้งก็จบหน้าที่แล้ว ภายใต้อาณัติแวดล้อมดังกล่าว จึงค่อนข้างน่ากังวลและน่าเป็นห่วงว่าหากปล่อยให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ไปเรื่อย ๆ อาจกลายเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ในการมุ่งแก้ปัญหาของระบบการเมือง โดยการเปลี่ยนการเมืองของนักการเมืองให้เป็นการเมืองของพลเมือง ไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายได้

หากมีการพัฒนาประชาธิปไตย โดยการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้ประชาชนสามารถเชื่อมโยงได้ว่าการเมืองมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน ชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างไร ก็จะทำให้ประชาชนมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และเมื่อประชาชนมีความเข้าใจ มีจิตสำนึกทางการเมือง มีการรวมกลุ่มกันซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับการเมืองภาคพลเมือง และสามารถที่จะพัฒนาไปจนถึงการจัดตั้งเป็นกลุ่มการเมืองเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในระดับชุมชนท้องถิ่น จนถึงจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองได้ และนำไปสู่ความเข้าใจว่ากลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมือง สามารถจะรวบรวมปัญหาความต้องการของพวกเขาเพื่อนำมาพัฒนาเป็นนโยบายหรือแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไปได้ “การรณรงค์การเลือกตั้งทุกระดับ ก็จะเป็นการแข่งขันกันนโยบายหลัก กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองที่มีโอกาสได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งก็น่าจะเป็นกลุ่มหรือพรรคการเมืองที่เสนอนโยบายที่สามารถตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชนได้ดีกว่า และประชาชนได้รับประโยชน์ในจำนวนที่มากกว่า และเมื่อการกำหนดนโยบายมีผลต่อการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง การทุจริตเลือกตั้งก็น่าจะมีแนวโน้มลดลง ซึ่งจะทำให้การเลือกตั้งเกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรมยิ่งขึ้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นคนดี คือ ไม่ซื้อเสียง ก็น่าจะมีโอกาสได้รับเลือกตั้งในปริมาณที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้คนที่มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับการทำหน้าที่เป็นผู้แทนในแต่ละระดับ เข้ามาเสนอตัวเป็นทางเลือกให้ประชาชนเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน

นับตั้งแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้เข้ามาทำหน้าที่ควบคุมกำกับและจัดให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่น เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2546 ถึงเมษายน 2549 ได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภา

หรือผู้บริหารท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสิ้น 7,586 แห่ง แยกเป็นกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาประเภทละ 1 แห่ง อบจ. 75 แห่ง เทศบาล 880 แห่ง และอบต. 6,629 แห่ง ประกอบด้วยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และนายกเมืองพัทยา ประเภทละ 1 ตำแหน่ง นายก อบจ. 75 ตำแหน่ง ส.อบจ. 2,250 ตำแหน่ง สมาชิกสภาเมืองพัทยา 24 ตำแหน่ง นายกเทศมนตรี 880 ตำแหน่ง ส.ท. 11,658 ตำแหน่ง นายก อบต. 6,629 ตำแหน่ง และ ส.อบต. 137,818 ตำแหน่ง โดยในการเลือกตั้งท้องถิ่นดังกล่าว มีเรื่องร้องเรียน/คัดค้านการเลือกตั้งถึง 12,020 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำการทุจริตเลือกตั้ง

ข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่งที่พบก็คือ เรื่องร้องเรียน/คัดค้านดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องที่ไม่มีมูล แต่เป็นการกลั่นแกล้งกัน ซึ่งจากจำนวนเรื่องร้องเรียน/คัดค้านการเลือกตั้งในปี 2548 ที่ได้มีคำวินิจฉัยไปแล้ว รวมทั้งสิ้น 2,966 เรื่อง ปรากฏว่า เป็นใบเหลือง 108 เรื่อง (3.67%) ใบแดง 150 เรื่อง (5.05%) นับคะแนนใหม่ 191 เรื่อง (6.43%) และยกคำร้องมีจำนวนถึง 2,516 เรื่อง (84.85%)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้การเมืองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งก่อน โดยมีเหตุผลสำคัญคือ การเมืองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประเด็นพื้นฐานที่เห็นได้ง่าย ๆ คือ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ผู้ใช้สิทธิ์เลือกตั้งก็เป็นคนๆ เดียวกัน หรือในการเลือกตั้งคนละระดับแต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในบางพื้นที่ บางครั้งก็ยังเป็นคนๆ เดียวกัน การเมืองท้องถิ่นจึงเปรียบเสมือนพื้นฐานของการเมืองระดับชาติ นักการเมืองระดับชาติหลายคนต่างก็มีประสบการณ์การเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นมาก่อน ซึ่งหลักการสำคัญที่จะทำให้การเมืองท้องถิ่นมีความมั่นคง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การได้ผู้แทนท้องถิ่นที่มีพื้นฐานเป็นคนดีและมาจากการเลือกตั้งที่สุจริต ณ จุดนี้จึงอยากให้หน่วยงานองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน ทั้งที่กฎหมายบัญญัติหรือโดยอ้อม

นอกจากจะเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ยังประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน สถาบันการศึกษา รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเข้ามาทำหน้าที่เสริมสร้างความรู้ทางการเมือง การปกครองที่ถูกต้องแก่ประชาชน และเมื่อองค์กรกลไกทุกระดับ ได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่และจริงจังแล้ว “การเมืองท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง” ที่เราทุกคนอยากจะได้เห็น ก็น่าจะปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนได้ในเวลาไม่นานนี้

การจะทำให้การเมืองท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มิใช่จำกัดอยู่เฉพาะการสร้างความรู้ที่ถูกต้องให้กับประชาชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนเท่านั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการเลือกตั้งทุกระดับ ทั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้จัดการเลือกตั้ง ผู้รับสมัครรับเลือกตั้ง และกลุ่มผู้สนับสนุน ต้องมีความรับผิดชอบและตระหนักในการทำหน้าที่ของตนให้เป็นไปตามกรอบและหลักของกฎหมาย หากกลุ่มบุคคลหรือบุคคลใด พยายามที่จะหาช่องว่างของกฎหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง คนคิดก็จะไม่มีโอกาสได้เข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารบ้านเมืองผลกระทบเชิงลบก็จะตกแก่ชุมชน ท้องถิ่นจนถึงประเทศชาติ การดำเนินการตามพระบรมราโชวาทในการส่งเสริมให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง ก็ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้ ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการเลือกตั้งทุกระดับควรน้อมรับพระบรมราโชวาทไปปฏิบัติ เพื่อให้ได้คนดีเข้าไปทำหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและร่วมกันส่งเสริมให้การเมืองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งพอที่จะเป็นฐานการพัฒนาการเมืองการปกครองระดับชาติให้มั่นคงและแข็งแรงต่อไป

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา กรณีกลุ่มการเมืองใช้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อจูงใจประชาชนมาเลือกกลุ่มของตนให้ชนะการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น

1.จากการศึกษาพบว่ากรณีที่กลุ่มการเมืองใช้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อจูงใจประชาชนมาเลือกกลุ่มของตนให้ชนะการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นนั้น กระบวนการดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระยะรอยต่อของประชาธิปไตยจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง การที่นักการเมืองสร้างอิทธิพลต่อกลุ่มต่างๆ ไว้ใช้ประโยชน์นั้นเป็นวิธีรอบคอบๆ ที่ทำให้ประชาชนอ่อนแอ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจได้แสวงหาผลประโยชน์จากจุดด้อยทางการเมืองดังกล่าว ซึ่งการศึกษาระบบประชาธิปไตยในยุคปัจจุบันพบว่า ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์และการเอื้อประโยชน์ยังดำรงอยู่ในสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุหลักๆ เช่น เป็นความสัมพันธ์ที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตอย่างยาวนาน อีกทั้งความสัมพันธ์ดังกล่าวได้เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจในบ้านเมือง และประการสุดท้ายประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในภาพรวมยังมีความอ่อนแอในการตรวจสอบถ่วงดุลต่อผู้มีอำนาจบริหารท้องถิ่นอยู่มาก

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา กรณีกลุ่มการเมืองใช้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อจูงใจประชาชนมาเลือกกลุ่มของตนให้ชนะการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นนั้น มีวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดคือ การสร้างให้ประชาชนผู้อยู่ได้อำนาจมีความเข้มแข็ง มีความพร้อมที่จะตรวจสอบนักการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ ที่เข้ามาบริหารบ้านเมืองในฐานะตัวแทนของประชาชน โดยสามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะเรื่องขั้นตอนในการทำให้ประชาชนเข้มแข็ง เช่น การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการออกกฎหมายอนุญาตให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าฟังการประชุมสภาเทศบาลทุกนัด อย่างเปิดเผย และจัดเวลาในการประชุมให้ตรงกับช่วงเย็นหลังเลิกงานหรือวันหยุด เพื่อให้ประชาชนจะได้เรียนรู้ทางการเมืองจากประสบการณ์จริง และมีความสะดวกในการรับฟังข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกกลุ่มการเมืองที่โปร่งใสที่สุดเข้ามาบริหารเทศบาล ที่สำคัญก่อนการประชุมสภาเทศบาลควรมีการพิมพ์เอกสารประกอบการประชุมที่สามารถเปิดเผยต่อสาธารณชนเผยแพร่ไปล่วงหน้าก่อน ซึ่งจะสร้างความตื่นตัวให้แก่ผู้ประสงค์จะเข้าร่วมฟัง อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ซักถามในวาระสุดท้ายก่อนเลิกประชุม หากทำได้ดังนี้ก็จะเป็จุดหักเหสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น

1.2 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆจากผู้มีคุณสมบัติที่ประชาชนยอมรับ ทั้งทางการศึกษาและประสบการณ์ในชุมชน ซึ่งต้องไม่เป็นกลุ่มเดียวกับหัวหน้าหรือแกนนำของนักการเมือง เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลในการให้คำปรึกษาในประเด็นต่างๆ เช่น กฎหมาย สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม การก่อสร้าง การศึกษา เนื่องจากเทศบาลแม่โจ้เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยซึ่งมีผู้มีการศึกษาอาศัยอยู่มาก จึงควรใช้จุดเด่นของประชากรที่มีคุณภาพเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์สูงสุด

1.3 ควรมีการจัดบริเวณเทศบาลให้เป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้ เช่น จัดให้มีห้องสมุดประชาชนในเทศบาล สถานออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น ต่างๆ ให้ประชาชนได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้าง รักษา และขยายผลการให้บริการในลักษณะการบริหารองค์กรของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

2. รูปแบบการปกครองที่เทศบาลในอดีตเป็นระบบสภาเทศบาล-นายกเทศมนตรี (Council-Mayor form) ซึ่งคล้ายคลึงกับระบบรัฐสภา กล่าวคือ นายกเทศมนตรีจะถูกเลือกมาจากสมาชิกเทศบาลที่มีเสียงข้างมากในสภาเทศบาล ซึ่งทำให้การบริหารขาดการถ่วงดุลอำนาจ เนื่องจากผู้บริหารจะไม่ได้รับการตรวจสอบจากสภาเทศบาลได้อย่างเต็มที่เพราะหัวหน้าฝ่ายบริหารคือหัวหน้ากลุ่มการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน สภาเทศบาลจึงมีสภาพเหมือนกับตรายางที่คอยประทับเรื่องต่างๆ ที่ฝ่ายบริหารเสนอมายู่ถูกต้องตามระเบียบ ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารเทศบาลจึงสามารถกำหนดนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงานต่างๆ ให้ก่อประโยชน์แก่กลุ่มการเมืองของตนและผู้สนับสนุนได้ ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า ในปัจจุบันนี้แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเทศบาลให้เป็นระบบผู้บริหารที่เข้มแข็ง (Strong Mayor Form) คือการเลือกนายกเทศมนตรีโดยตรงจากประชาชนและเลือกสมาชิกสภาเทศบาลจากกลุ่มต่างๆ ให้มาเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ คอยควบคุมดูแลการบริหารงานของนายกเทศมนตรี นั้นไม่ได้แก้ปัญหการ

ผูกขาดอำนาจโดยผู้นำกลุ่มการเมืองท้องถิ่น เนื่องจากผู้สมัครนายกเทศมนตรีเองก็ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล ที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติด้วย จึงควรออกกฎหมายห้ามผู้สมัครนายกเทศมนตรีตั้งกลุ่มลงรับสมัครในนามกลุ่มหรือเป็นทีม เพื่อจะเข้ามาผูกขาดอำนาจทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ควรให้ผู้สมัครนายกเทศมนตรีได้ลงสมัครแบบอิสระไม่ขึ้นกับกลุ่มการเมืองใดๆ เมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งฝ่ายนิติบัญญัติ จะได้คอยควบคุมดูแลการบริหารงานของนายกเทศมนตรีได้อย่างสมบูรณ์

3. ควรมีการจัดองค์กรภายในกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นให้ชัดเจน มีการแบ่งแยกหน้าที่จัดองค์กร ขอบเขต อำนาจในการบังคับบัญชาได้อย่างชัดเจน เพื่อจะได้ดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ จนถึงระดับที่สามารถพัฒนาให้เป็นกลุ่มที่สามารถช่วยเหลือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่กลุ่มผลประโยชน์ดังกล่าวต้องไม่เป็นร่างทรงให้กับนักการเมืองท้องถิ่นหรือกลุ่มการเมืองท้องถิ่นใดๆ

4. กลุ่มการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นจะต้องมีลักษณะเป็นกลุ่มของมวลชนที่แท้จริง มิใช่อยู่โดยอาศัยกลุ่มทุนใดกลุ่มทุนหนึ่ง กล่าวคือ กลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือกระทำกิจกรรมใดๆ หรือแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มหรือต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งจะทำให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิด การที่กลุ่มการเมืองท้องถิ่นอาศัยกลุ่มทุนท้องถิ่นเป็นกำลังสนับสนุนที่สำคัญทำให้การเมืองท้องถิ่นถูกจำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่คนเท่านั้น

5. การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักในความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนประชาธิปไตยระดับพื้นฐาน ปัจจุบันการปกครองท้องถิ่นอ่อนแอเนื่องจากประชาชนไม่สนใจการเมืองท้องถิ่น การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลมีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงไม่มาก และเมื่อการเลือกตั้งผ่านไปก็ปล่อยให้การดำเนินงานของท้องถิ่นให้กับบรรดาผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลโดยประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาก องค์กรต่างๆ รัฐบาล นักวิชาการ สถาบันการศึกษา และพรรคการเมือง จะต้องรณรงค์ปลุกฝังจิตสำนึกของประชาชนเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนมีความรู้สึกหวงแหนในสิทธิแห่งการปกครองท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในระดับชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะในการใช้ผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้กับการใช้อำนาจกำกับดูแล องค์กรเทศบาล

การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจเป็นการกำกับดูแลโดยตรง หรือ การกำกับดูแลเหนือตัวบุคคลหรือองค์กร และการกำกับดูแลโดยอ้อม เช่น การใช้เงินอุดหนุนเป็น มาตรการในการกำกับดูแล หรือการใช้สัญญามาตรฐานเป็นมาตรการในการกำกับดูแล เป็นต้น การ กำกับดูแลโดยตรงคือ การกำกับดูแลเหนือตัวบุคคล เช่น การที่ราชการบริหารส่วนกลางใช้อำนาจ ถอดถอนหรือสั่งให้บุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งได้ ส่วนการกำกับดูแล เหนือองค์กรก็คือ การที่ราชการบริหารส่วนกลางมีอำนาจยุบสภาท้องถิ่นเพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสภา ท้องถิ่นใหม่ได้ สำหรับการกำกับดูแลโดยอ้อมก็มีการใช้เงินอุดหนุนเป็นมาตรการในการกำกับ ดูแล คือ เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอรับเงินอุดหนุนเฉพาะกิจจากราชการบริหารส่วนกลางก็ จะถูกควบคุมการจ่ายให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐบาลกำหนดเท่านั้น นอกจากนี้ การกำกับดูแลโดย อ้อมยังอาจใช้สัญญามาตรฐานเป็นมาตรการในการกำกับดูแล เช่น การจัดทำสัญญาต่างๆ ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นต้องเป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุของ หน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ที่กำหนดว่าจะต้องทำตามรูปแบบที่ระบุไว้ในแบบท้ายระเบียบ การ เปลี่ยนแปลงแบบของสัญญานั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากอัยการจังหวัดหรือ สำนักงานอัยการสูงสุดเท่านั้น การกำกับดูแลตัวบุคคลของเทศบาลซึ่งกฎหมายจัดตั้งเทศบาลให้ อำนาจไว้ในหลายกรณี ทั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับการสั่งให้นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาล หรือรองประธานสภาเทศบาลพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 73 แห่ง พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่านายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาลหรือรองประธานสภาเทศบาลปฏิบัติหน้าที่ฝ่าฝืนต่อความ สงบเรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชน ละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วย อำนาจหน้าที่ หรือมีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ตำแหน่ง หรือแก่ เทศบาล หรือแก่ราชการ ให้เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพร้อมด้วย หลักฐาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาจใช้ดุลยพินิจสั่งให้นายกเทศมนตรี รอง นายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาลหรือรองประธานสภาเทศบาล พ้นจากตำแหน่งก็ได้ คำสั่งของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้เป็นที่ที่สุด หรือกรณีมีข้อสงสัยว่าความเป็นนายกเทศมนตรี สิ้นสุดลงหรือไม่ เป็นกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 48 เบื้องต้น หรือกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 48 จตุตศ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสอบสวนและวินิจฉัย โดยเร็ว กรณีรองนายกเทศมนตรีก็เช่นเดียวกัน หากมีข้อสงสัยว่าความเป็นรองนายกเทศมนตรี สิ้นสุดลงหรือไม่ ก็ต้องดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีนายกเทศมนตรี ส่วนสมาชิกภาพของสมาชิก

สภาเทศบาลสิ้นสุดลงหรือไม่ ก็ต้องดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีนายกเทศมนตรี ส่วนสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลสิ้นสุดลงหรือไม่ในกรณีขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา 15 วรรคสอง ขาดประชุมสภาเทศบาล 3 ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 18 ทวิ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสอบสวนและวินิจฉัยโดยเร็ว คำวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็นที่สุด เป็นต้น

จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้หยิบยกมากล่าวไว้ข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายให้อำนาจในการกำกับดูแลเทศบาลไว้ค่อนข้างเข้มงวดและการวินิจฉัยของผู้กำกับดูแลถือเป็นที่สุด กรณีความเป็นที่สุดของคำวินิจฉัยของผู้ใช้อำนาจกำกับดูแลมีความหมายเพียงใดนั้น มีคดีตัวอย่างที่ศาลปกครองได้มีคำวินิจฉัยไว้ในคดีพิพาทกรณีที่นายอำเภอมีคำสั่งให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพ้นจากสมาชิกภาพโดยวินิจฉัยว่า ตามมาตรา 47 ตรี วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 บัญญัติให้คำวินิจฉัยของนายอำเภอให้เป็นที่สุด ผู้ฟ้องคดีจึงไม่ต้องอุทธรณ์คำสั่งของนายอำเภอก่อนนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ 487/2547) จึงเห็นได้ว่าการกำหนดให้คำสั่งพ้นจากตำแหน่งเป็นที่สุดนั้น มีความหมายแต่เพียงว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นที่สุดในฝ่ายปกครองเท่านั้น ซึ่งทำให้ไม่ต้องอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวในทางปกครองอีก หากผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เห็นว่าคำสั่งนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็สามารถนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าวได้ทันที ทั้งนี้ ตามมาตรา 42 ประกอบมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยต้องฟ้องคดีภายใน 90 วัน นับแต่วันรู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี (เทียบคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 286,2546)